

نمایه جای‌ها در شاهنامه فردوسی

به ترتیب حروف الفبا

عسکر ظروفچی
انتشارات هورآفرید
۱۳۹۲

سرشناسه	: ظروفچی، عسکر، ۱۳۱۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: نمایه جای‌ها در شاهنامه فردوسی به ترتیب حروف الفبا
مشخصات نشر	: تهران: هوراآفرید، ۱۳۹۲
مشخصات ظاهری	: ۲۵۰ ص
شابک	: 978-964-9092-55-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: فردوسی، ابوالقاسم، ۴۱۶-۳۲۹ق. - - شاهنامه - - نام‌های جغرافیایی
موضوع	: فردوسی، ابوالقاسم، ۴۱۶-۳۲۹ق. شاهنامه - - نقد و تفسیر
موضوع	: شعر فارسی - - قرن ۴ ق - - تاریخ و نقد
موضوع	: نام‌های جغرافیایی در ادبیات
شماره افزوده	: فردوسی، ابوالقاسم، ۴۱۶-۳۲۹ق. - - شاهنامه. برگزیده. شرح
رده‌بندی کنگره	: PIR ۴۱۶-۳۲۹ظ ۴۱۳۹۱
رده‌بندی دیویی	: ۱۷۱.۱۵۸
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۲۹۱۲۸۶

نمایه جای‌ها در شاهنامه فردوسی

گردآورنده: عسکر ظروفچی

حروفچینی: انتشارات هوراآفرید

صفحه‌آرایی: میریندا مقیمی

چاپ نخست: ۱۳۹۲

شمارگان: ۱۰۰۰

بها: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۰۹۲-۵۵-۳

دفتر: تهران - نیاوران - خیابان فیضیه - بن‌بست نوزدهم

پلاک ۲ - کد پستی ۱۳۸۱۴ - ۱۹۷۸۷

تلفن: ۲۲۲۸۶۵۰۵

حق چاپ برای گردآورنده محفوظ است

سخنی با سایه

با غنچه بگویند تویی دستی ما را*

نخست سخن و راست‌ترین سخن این‌که نه پژوهش‌گرم و نه نویسنده. با اندکی یا درست‌تر بگویم به اندازه سر سوزنی ذوق که آن را نیز از سر دلداری و تسلای دل و خاطر خود می‌گویم که سخت بدان ناباورم و بسیار محل تردید است و دیگر هیچ، در پیرانه سری به هوس چاپ‌کتاب افتاده‌ام نه به سودای نام و آوازه که نیک میدانم از این بادیه توان گذر هم ندارم ولی به عشقی و شوقی اندک که در خود سراغ دارم به این کار دست یازیده‌ام. به فرموده آن بزرگ‌مرد تمامی گستره‌ی تاریخ ابوالفضل بیهقی نویسنده کتاب ارجمند و عبرت‌آموز تاریخ بیهقی «بگذار تا قلم را لختی بگریانم» در وحشت سرای دهشت‌بار سخت سرد و سوزان نشر و پیوند میان ناشر و قلم‌زنان نوپا و تازه‌کاری چون من و سرمای بسیار سخت و سوزان که یادآور فرموده آن عزیزتر از جان، سرآمد شاعران زمان، شاعر سرزمین ناامیدان ناامیدی امیدنام که اخوانش نامند شعری از او را زیب گفتار خود می‌کنم که:

«وگر دست محبت سوی کس یازی

به اکراه آورد دست از بغل بیرون

که سرما سخت سوزان است

حریف‌اگوش سرما برده است

این یادگار سیلی سرد زمستان است»

که صد البته از سرمای محبت‌ها و عاطفه‌ها، دوستی‌ها و عشق‌ها، یاری‌ها و همدلی‌ها و سرمای پیوند انسان‌ها و چه و چه‌ها سخن می‌دارد. این سرمای پیوند

انسان‌ها و این پیوند گسستگی تا مغز استخوانت را می‌سوزاند که اگر قلمزنی ناشناخته باشی هیچ ناشری دست محبت به سویت دراز نمی‌کند و باید از کیسه پرفتوت یا اگر چون منی باشی از کیسه بی‌فتوت و ثنک خود مایه بگذاری درست‌تر بگویم خود را چندان جدی به حساب نمی‌آورم که اهلیت آن را در خود نمی‌یابم. دیگران و دیگران را می‌گویم که باید در صف نوبت بایستند «که خواجه کی به در آید...» و چه وقت رخ نماید و تازه این آغازین مرحله و خوان نخستین است که «باش تا صبح دولتت بدمد کاین هنوز از نتایج سحر است» و مرحله دوم و خوان دوم که همانا سحر است پخش کتاب تو است که کاری اگر نه ناشدنی که بسیار دشوار است پس کتابت در پستوی خانه می‌ماند و خاک می‌خورد و لابد چه بهتر از این؟! «شرح این هجران و این خون جگر ایسن زمان بگذار تا وقت دگر» اما درباره این دفتر، آن چه پیش روی شماست نمایه‌جای‌ها در شاهنامه فردوسی است و بر پایه نسخه مسکو گردآوری شده است. کوشش بسیار شده که تمامی شعرها یک‌جا تقدیمتان شود یا بهیچ در مدخل و بقیه به گونه پانوش با نشانه «نک» که کوتاه شده «نگاه کنده» است آمده و باز نوشتنی است که این دفتر مانند تمامی فرهنگ‌ها به گونه الفبایی است. با توجه به فراوانی یا کمی بیت‌ها و به تناسب تعداد بیت‌ها گزینه شده‌اند در بررسی موارد چند مدخل اصلی و غیر اصلی یک‌جا تقدیم شده مانند تور، توران، توران زمین، توران شهر، خلخ و خلخستان، زابل و زاول و زابلستان و زاولستان و موارد دیگر که در این دفتر ملاحظه خواهید فرمود. تور، توران و توران زمین و توران شهر بیش‌ترین بیت‌هایی است که در مدخل آمده تقریباً نزدیک به هفتاد و چند بیت است. زابل و زاول و زابلستان و زاولستان نزدیک به ۵۰ بیت، هند نزدیک به ۵۰ بیت، روم ۳۵ بیت و ایران و چین هر یک نزدیک به ۳۰ بیت بیش‌ترین بیت‌ها را در خود دارند. کمترین بیت‌ها در مدخل یونان، روس و حبش (حبشه) است تنها یک بیت. کوشش بسیار شده از کتاب‌هایی هر چه بیشتر استفاده شود و در این رهگذر بسیاری از متن‌ها نه در کنار و برابر بل رودررو و نابرابر قرار گرفته‌اند. از هرگونه داوری و جانبداری از متنی آگاهانه و به عمد دوری جسته‌ام. لازم می‌بینم نکته‌های دیگری را نیز یادآور شوم بیش‌ترین کمانک‌ها () از افزوده‌های گردآورنده این دفتر است. دو دیگر این‌که پاره‌یی از

گونه نوشتاری را دیگرگون کرده‌ام مانند دریاچه‌یی به جای دریاچه‌ای، مرتبه‌یی به جای مرتبه‌ای، مناره‌یی به جای مناره‌ای و نیز پاره‌یی دیگر که با خواندن دفتر دریافت می‌شود. سدیگر این که با پوزش، شوربختانه درباره برخی از مدخل‌ها نوشتار چندانی نیافتم شاید سبب کوتاه همتی و دانش اندک من بوده است.

سخن‌رانی و به پاس زیباتر شدن این دفتر، باید از عزیزانی که هر یک به گونه‌یی یاریگر من شده‌اند و سپاسدار ایشانم سخن بدارم. همسر فرهیخته، پژوهشگر و دانشورم خانم دکتر نصرت صفی‌نیا که بیشترین سپاس را از ایشان دارم. دوست فاضل و ارجمندم که افتخار شاگردی دیرینه با ایشان دارم دانشور و دانش‌پژوه بزرگ جناب آقای دکتر توفیق حسینی که وامدار راهنمایی‌های ارزنده ایشان هستم. دوست عزیز و دانشورم جناب آقای احمد شکوری که در یافتن چند واژه دیرپاب مرا یاری فرموده‌اند. سرکار خانم محیمی که در تایپ و آماده کردن این دفتر با نهایت دلسوزی و دقت یاریم کرده‌اند و سرانجام از کارمندان و کتابداران شریف و زحمتکش کتاب‌خانه مجلس شورای اسلامی سرکار خانم‌ها اسکندری، بنی محمد، بادینلو و جنابان آقایان اسکندری، خلخال، یارسیان، خاک‌پور و دیگر و دیگران که نام شریف‌شان در خاطر من مانده ادای احترام و سپاس می‌نمایم و پایان سخن کاستی‌ها به تمامی از این کمترین است و یا امید پوزش.

این بیت از حکیم گنجی زبان حال من است که فرموده:

در دلم آید که گنه کرده‌ام کاین ورقی چند سیه کرده‌ام